KONTROLA RYBOLOVU

Tento dokument vysvětluje, jak EU zajišťuje dodržování pravidel v rámci své společné rybářské politiky (SRP) prostřednictvím svého systému kontroly rybolovu. Mají-li být pravidla SRP účinná, musí tento systém dobře fungovat. Členské státy jsou odpovědné za kontrolu svých rybolovných a souvisejících činností, a Komise ověřuje, jak členské státy plní své povinnosti.

PRÁVNÍ ZÁKLAD

— Články 3–4, 38–44, 218 Smlouvy o fungování Evropské unie.

— Nařízení o společné rybářské politice (nařízení (EU) č. 1380/2013 ze dne 11. prosince 2013, dále jen „základní nařízení“).

— Nařízení o zavedení kontrolního režimu Společenství k zajištění dodržování pravidel společné rybářské politiky (nařízení Rady (ES) č. 1224/2009 ze dne 20. listopadu 2009, dále jen „nařízení o kontrolním režimu“).

— Nařízení, kterým se mění režim kontroly rybolovu (nařízení (EU) 2023/2842 ze dne 22. listopadu 2023).

— Nařízení o udržitelném řízení vnějšího rybářského loďstva (nařízení (EU) 2017/2403 ze dne 12. prosince 2017 – „nařízení SMEFF“).

— Nařízení, kterým se zavádí systém Společenství pro předcházení, potírání a odstranění nezákonného, nehlášeného a neregulovaného rybolovu (nařízení (ES) č. 1005/2008 ze dne 29. září 2008, dále jen „nařízení o rybolovu NNN“).

— Nařízení o Evropské agentuře pro kontrolu rybolovu (nařízení (EU) 2019/473 ze dne 19. března 2019).

CÍLE

Hlavním cílem režimu Unie pro kontrolu rybolovu je zajistit dodržování pravidel společné rybářské politiky (SRP). Přestože byl kontrolní režim navržen jako podpora společné rybářské politiky, jejíž hlavní zaměření je jednou z mála výlučných pravomocí EU, byl koncipován jako vnitrostátní pravomoc. Členské státy jsou tak odpovědné za kontrolu svého rybolovu a souvisejících činností s cílem zajistit, aby hospodářské subjekty v každé fázi produkce dodržovaly vnitrostátní právní předpisy. Členské státy musí přijmout vhodná opatření k zajištění kontroly, inspekcí a prosazování ve vztahu k činnostem prováděným v rámci společné rybářské politiky, včetně zavedení účinných, přiměřených a odrazujících sankcí. Úlohou Komise je sledovat a hodnotit, jak členské státy uplatňují kontrolní pravidla.

SOUVISLOSTI

Režim Unie pro kontrolu rybolovu byl zřízen v rámci procesu zavádění SRP. První nařízení bylo přijato v roce 1982. To bylo následně několikrát pozměněno. K jeho kompletnímu přepracování došlo přijetím nařízení o kontrolním režimu, které vstoupilo

v platnost dne 1. ledna 2010 a stalo se těžištěm kontrolního režimu EU. V květnu 2018 byla zahájena revize pravidel pro kontrolu rybolovu, která byla dokončena na konci roku 2023. Následovalo přijetí stávajícího nařízení (EU) 2023/2842, kterým se mění nařízení o kontrolním režimu.

Kontrolní režim zahrnuje také nařízení SMEFF, které stanoví rámec pro udělování oprávnění plavidlům EU lovícím ve vodách mimo vnitrostátní jurisdikci členských států a plavidlům ze zemí mimo EU lovícím ve vodách EU. Kromě toho EU vyvinula nástroj pro boj proti celosvětovému nezákonnému, nehlášenému a neregulovanému rybolovu – nařízení (ES) č. 1005/2008 (nařízení o rybolovu NNN), jehož cílem je zabránit dovozu produktů pocházejících z nezákonného, nehlášeného a neregulovaného rybolovu do EU. Společně tvoří nařízení o kontrolním režimu, nařízení o rybolovu NNN a nařízení SMEFF komplexní kontrolní balíček opatření, jež zahrnují povinnosti členských států pro každou z jejich rolí jakožto států vlajky, pobřežních a přístavních států a států trhu.

V roce 2005 zřídila EU Evropskou agenturu pro kontrolu rybolovu (EFCA) se sídlem ve španělském Vigu s cílem zlepšit koordinaci kontrolních činností členských států. Ustanovení o fungování agentury EFCA byla kodifikována nařízením (EU) 2019/473.

DOSAŽENÉ VÝSLEDKY

A. Nařízení o kontrolním režimu

Nařízení o kontrolním režimu se vztahuje na všechny činnosti související s SRP prováděné ve vodách EU nebo na území členských států nebo rybářskými plavidly EU a státními příslušníky EU bez ohledu na to, kde působí. Stanoví podmínky přístupu do vod a ke zdrojům a kontrolní pravidla pro všechna opatření pro řízení rybolovu, včetně využívání rybolovných práv, kapacity rybářského loďstva a uvádění produktů rybolovu na trh. Vztahuje se rovněž na dohled nad rybolovnými činnostmi, inspekce a sankce, které mají být uloženy v případě porušení předpisů. Některá z hlavních kontrolních pravidel, která byla nedávno revidována, jsou podrobně popsána níže.

1. Přístup ke zdrojům a sledování

Všechna rybářská plavidla EU musí mít platnou licenci k rybolovu. Pro činnosti, na něž se vztahují zvláštní podmínky, musí být plavidla rovněž držiteli zvláštního oprávnění k rybolovu. Všechna rybářská plavidla musí být vybavena zařízením umožňujícím jejich automatickou lokalizaci a identifikaci prostřednictvím systému satelitního sledování plavidel (VMS) nebo pozemní sítě. Z pravidel jsou však dočasně do 31. prosince 2029 vyňata některá plavidla pro drobný pobřežní rybolov o délce menší než 9 m. Rybářská plavidla EU delší než 15 m musí rovněž používat automatický identifikační systém, což je nástroj vyvinutý především pro námořní bezpečnost. Členské státy musí zajistit kontrolu povinnosti vykládky prostřednictvím systémů dálkového elektronického sledování, včetně kamer na palubě, pro plavidla delší než 18 m, která představují vysoké riziko porušování předpisů.

2. Využívání rybolovných práv

Využívání rybolovných práv je kontrolováno na základě řady požadavků na registraci a vykazování činností a úlovků. Velitelé všech rybářských plavidel musí vést elektronický lodní deník rybolovu, v němž jsou zaznamenávány informace, jako např. úlovky jednotlivých druhů (plavidla kratší než 12 m používají zjednodušený lodní deník).

Musí vyplnit prohlášení o vykládce, a pokud jsou úlovky přemísťovány z jednoho plavidla na druhé, prohlášení o překládce, a to v elektronické podobě.

3. Kapacita rybářského loďstva

Členské státy musí zajistit, aby jejich loďstva nepřekračovala maximální úroveň stanovenou pro každý členský stát. Jsou tak odpovědné za sledování kapacity svých plavidel a za ověřování, zda jejich oficiálně deklarovaná prostornost a výkon motoru odpovídá skutečnosti. Některá velká plavidla s vysokým rizikem porušování předpisů musí být vybavena zařízeními, která nepřetržitě sledují výkon motoru.

4. Rekreační rybolov

Pobřežní členské státy musí mít zaveden elektronický systém pro zaznamenávání a hlášení mořských úlovků z rekreačního rybolovu. Uvádět tyto úlovky na trh nebo je prodávat je zakázáno.

5. Uvádění produktů na trh

Členské státy jsou odpovědné za kontrolu uvádění produktů rybolovu a akvakultury na trh na svém území, a to ve všech fázích, od prvního prodeje až po přepravu a maloobchod. Musí zajistit plnou digitální sledovatelnost čerstvých a zmrazených produktů, která je zajištěna jejich náležitým označováním v rámci celého výrobního řetězce. Digitální sledovatelnost se po roce 2029 bude vztahovat i na zpracované produkty.

6. Dohled

Členské státy musí zajistit dohled nad rybolovnými činnostmi ve svých vodách inspekčními plavidly nebo letadly provádějícími přímé pozorování a dálkovou detekcí na základě analýzy údajů VMS. Musí zajistit inspektory, kteří provádějí inspekce na moři, v přístavech, během přepravy, v místech zpracování a během uvádění produktů rybolovu na trh. Inspektoři musí kontrolovat zejména zákonnost úlovků, lovných zařízení a motorů plavidel a správnost všech požadovaných dokladů a prohlášení.

7. Sankce

Pokud se zjistí porušení předpisů, musí členské státy zajistit, aby byly uplatněny náležité sankce. Sankce musí být účinné, přiměřené a odrazující a musí zahrnovat správní opatření a/nebo trestní řízení. Některé činnosti jsou ve všech členských státech definovány jako závažné porušení předpisů. Používá se bodový systém, v němž jsou držiteli licence / veliteli rybářského plavidla, které se dopustilo závažného porušení předpisů, přiděleny sankční body, což může vést k pozastavení licence k rybolovu a v konečném důsledku k jejímu odnětí.

B. Nařízení SMEFF

Na plavidla EU provozující rybolov ve vodách mimo jurisdikci členských států, jakož i na plavidla ze zemí mimo EU lovící ve vodách EU se vztahuje postup udělování oprávnění. Systém vydávání a správy oprávnění k rybolovu, původně definovaný nařízením (ES) č. 1006/2008 (nařízení o udělování oprávnění k rybolovu), byl revidován nařízením SMEFF.

Nařízení SMEFF zlepšilo monitorování a transparentnost vnějšího rybářského loďstva EU na základě zásady, že každé plavidlo lovící mimo vody EU musí mít oprávnění a být monitorováno členským státem vlajky bez ohledu na oblast a rámec, v němž

působí. Nařízení rozšířilo oblast působnosti systému udělování oprávnění tak, aby zahrnovala postupy, jako jsou soukromé dohody mezi společnostmi z EU a třetími zeměmi a pronájem rybářských plavidel EU a plavidel vracejících se do rejstříku loďstva EU poté, co byla provozována pod vlajkou země mimo EU (výměna vlajky). Členské státy jsou povinny udělovat oprávnění rybářským plavidlům s využitím společných kritérií způsobilosti, která jsou doplněna o zvláštní podmínky v závislosti na povaze oprávnění. Na základě nařízení SMEFF se část elektronického rejstříku oprávnění k rybolovu stala veřejně přístupnou a je z ní tak zřejmé, kdo kde a co loví.

C. Nařízení o rybolovu NNN

Nezákonný, nehlášený a neregulovaný rybolov je obecně vnímán jako významný environmentální, hospodářský a sociální problém. V reakci na tuto globální výzvu zavedla EU nařízení o nezákonném, nehlášeném a neregulovaném rybolovu, které zůstává přelomovým právním předpisem v oblasti rybolovu v celosvětovém měřítku. Nařízení o rybolovu NNN vstoupilo v platnost v lednu 2010, doplněné nařízením Komise (ES) č. 1010/2009, které podrobně popisuje jeho provádění. Vztahuje se na všechna plavidla využívající rybolovné zdroje určené pro trh EU a na všechny státní příslušníky zemí EU zapojené do rybolovných činností. Jeho účelem však není nahradit primární odpovědnost, kterou mají státy vlajky za dohled nad svými plavidly, nebo pobřežních států za to, že monitorují své vody. Nařízení se použije pouze v případě, že tyto dva mechanismy nefungují a dochází k závažnému porušování předpisů, které zůstává buď státem vlajky, nebo pobřežním státem nepotrestáno.

Hlavním cílem nařízení o rybolovu NNN je zabránit dovozu produktů pocházejících z nezákonného, nehlášeného a neregulovaného rybolovu do EU, od tohoto dovozu odrazovat a odstranit jej. Klíčové složky nařízení proto tvoří opatření týkající se trhu: systém certifikace úlovků, jehož cílem je umožnit vstup na trh EU pouze rybám certifikovaným jako legální, a postup udělování karet zemím mimo EU, které jsou považovány za nespolupracující, což může vést k opatřením omezujícím obchod. Tyto klíčové prvky doprovází řada opatření pro přístavní státy a ustanovení pro pravidelné zveřejňování seznamu plavidel provádějících nezákonný, nehlášený a neregulovaný rybolov, jakož i postup, který postihuje hospodářské subjekty v EU provádějící nebo podporující rybolovné činnosti NNN kdekoli na světě a pod jakoukoli vlajkou.

D. Evropská agentura pro kontrolu rybolovu

Evropská agentura pro kontrolu rybolovu (EFCA), zřízená v roce 2005 a fungující od roku 2007, zlepšila prosazování pravidel a koordinaci sdružením unijních a vnitrostátních mechanismů kontroly, inspekce a sledování rybolovných činností a využitím plánů společného nasazení jako svého hlavního nástroje. Nařízení o kontrolním režimu svěřilo agentuře EFCA nové pravomoci s cílem zvýšit její účinnost. Operace EFCA jsou financovány ze tří zdrojů: rozpočtu Společenství, plateb za služby poskytované členským státům a také z příjmů za publikace, školení a jiné služby, které poskytuje.

Poslání agentury EFCA je vymezeno v nařízení (EU) 2019/473. To zahrnuje spolupráci s Evropskou agenturou pro pohraniční a pobřežní stráž a Evropskou agenturou pro námořní bezpečnost v mezích jejich mandátu, a to s cílem zvýšit účinnost výkonu funkcí pobřežní stráže, jako jsou námořní bezpečnost, zabezpečení, pátrání a záchrana, ochrana hranic, kontrola rybolovu, obecné vymáhání práva a ochrana životního

prostředí. Evropská agentura pro námořní bezpečnost poskytuje Evropské pohraniční a pobřežní stráži a EFCA integrované námořní služby založené na systémech podávání zpráv týkajících se lodí a dalších nástrojích pro sledování. Tyto informační služby zahrnují detekci, identifikaci a sledování plavidel, monitorování míst vyplutí a zjišťování odchylek, což zjednodušuje odhalování rybolovu NNN.

ÚLOHA EVROPSKÉHO PARLAMENTU

Od přijetí Lisabonské smlouvy zastává Parlament v řádném legislativním postupu úlohu spolunormotvůrce a hraje také ústřední roli při revizi režimu pro kontrolu rybolovu. Kromě toho přezkoumává výroční zprávu EFCA a schvaluje její rozpočet.

Dále dohlíží na kontrolní opatření, protože účinné a nediskriminační provádění pravidel je jedním ze základních pilířů SRP. Pravidelně zaujímá stanoviska k různým aspektům kontrolního systému. Viz například jeho usnesení ze dne 18. ledna 2024 o dopadu nelegálního rybolovu na potravinové zabezpečení.

Výzkum, který byl v poslední době proveden pro Výbor pro rybolov v souvislosti s vývojem v oblasti kontroly, zahrnuje:

— seminář o elektronických technologiích pro kontrolu rybolovu sestávající ze tří částí: systémy přenášení údajů o poloze, elektronické sledovací systémy a systémy upravené pro malá plavidla,

— brífink o nezákonném, nehlášeném a neregulovaném rybolovu, který poskytuje přehled o systému karet EU zavedeném nařízením o rybolovu NNN.

Tento dokument vypracovala tematická sekce Evropského parlamentu pro soudržnost, zemědělství a sociální politiky. Další informace naleznete na internetových stránkách Výboru pro rybolov.

Irina Popescu
03/2026